MUISTIO
9.11.2015

Sari Alho
Neuvotteleva virkamies

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Asiantuntijakuuleminen 10.11.2015

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain kumoamisesta ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan, että vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annettu laki kumotaan. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä toimivan pienyrittäjän oikeudesta pitää liikkeensä suljettuna yhtenä päivänä viikossa.

Esityksen pohjana on pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen hallitusohjelma, jossa on todettu, että osana sääntelyn purkua kauppojen aukioloaikoja vapautetaan.

Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista

Esityksessä ehdotetaan, että kauppojen aukioloa sääntelevä laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista kumottaisiin kokonaan, jolloin aukioloaikoja koskevat rajoitukset poistuisivat. Tällöin elinkeinonharjoittaja voisi itse päättää, milloin hän pitää liikkeensä auki. Nykyinen sääntely rajoittaa elinkeinonharjoittajien mahdollisuutta vastata kulutuskysyntään.

Uudistus olisi siten esimerkki sellaisesta mahdollistavasta sääntelystä, joka ei perustu lainsäätäjän käskyihin ja kieltoihin vaan elinkeinoelämää ja yrittäjyyttä edistävään joustavaan toimintatapaan.

Vähittäiskauppoja sekä parturi- ja kampaamoliikkeitä koskevat aukiolosäännökset ovat vaikeaselkoisia ja sekavia sisältäen runsaasti erilaisia rajoituksia ja poikkeuksia. Sallittu aukiolo on riippuvainen muun muassa myymälän toimialasta, myytävistä tuotteista, myymälän sijainnista, pinta-alasta, kellonajasta ja kalenterikuukaudesta. Merkittävä määrä poikkeuksia, kuten 15 kirkollista tai muuta juhlapäivää vuodessa, lisää sekavuutta ja vaikeuttaa mahdollisuutta arvioida sitä, milloin vähittäiskaupan palveluja on saatavissa.

Aukiolorajoitukset asettavat erityyppiset ja -kokoiset liikkeet epätasa-arvoiseen asemaan ja ovat johtaneet joidenkin kauppamuotojen suosimiseen. Kilpailuneutraliteetin ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta tätä ei voida pitää perusteltuna.
Parturi- ja kampaamotoiminta on ainoa palveluala, jossa liikkeiden aukioloa on rajoitettu lainsäädännöllä. Lain rajaus on perusteeton ja aiheuttaa yhdenvertaisuusongelmia.

Lapin aluehallintovirasto voi myöntää hakemuksen perusteella poikkeusluvan aukiolosäännöksistä. Poikkeuslupamenettelyä on kritisoitu sen maksullisuudesta sekä siitä, että se aiheuttaa yhdenvertaisuus- ja kilpailuneutraliteettiongelmia. Poikkeuslupien myöntäminen ei olisi enää tarpeellista, jos lainsäädännössä ei olisi rajoituksia aukioloajoille.

Uudistuksen yleisten taloudellisten vaikutusten arvioidaan olevan myönteisiä sekä kauppojen että parturi- ja kampaamoliikkeiden liiketoiminnalle. Kaupat ja liikkeet pystyisivät palvelemaan asiakkaita joustavammilla aukioloajoilla ja myös juhlapyhinä, millä olisi yritysten liikevaihtoa kasvattava vaikutus. Aukioloaikojen vapauttaminen vaikuttaisi myös myönteisesti kuluttajien toimintamahdollisuuksiin. Kuluttajat voisivat asioida kaupan toimipisteissä heille itselleen sopivina aikoina.

Uudistuksella parannettaisiin sekä perinteisen kaupan kilpailukykyä suhteessa verkkokauppaan että sitä kautta kotimaisen ja Suomessa sijaitseviin toimipisteisiin perustuvan kaupan kilpailukykyä suhteessa ulkomaiseen verkkokauppaan. Uudistuksen arvioidaan lisäävän aukioloa erityisesti pyhäpäivinä ja joustavoittavan aukioloaikoja nykyisinä aukiolopäivinä.

Uudistuksen odotetaan edistävän työllisyyskehitystä. Sen arvioidaan lisäävän sekä kaupan alan yritysten valmiutta tarjota työtunteja nykyisille työntekijöille että valmiutta palkata uusia koko- ja osa-aikaisia työntekijöitä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2014 vähittäiskaupan työllisistä 70,8 prosenttia oli naisia ja 29,2 prosenttia miehiä (työlliset keskimäärin, pl. moottoriajoneuvojen kauppa). Vastaavat luvut tammi-elokuussa 2015 olivat 66,6 prosenttia naisia ja 33,3 prosenttia miehiä.

Aukioloaikaa koskevan sääntelyn kumoamisella ei puututtaisi työlainsäädännön ja työehtosopimusten sisältöön. Aukioloaikojen vapauduttua työn teettämisen ehdot määräytyisivät voimassa olevien työoikeudellisten säännösten ja määräysten mukaan.

Aiempien kokemusten perusteella aukioloaikojen laajentumisen vaikutus työpaikan turvattomuuden kasvuun on vähäinen. Työntekijöiden fyysiseen turvallisuuteen vaikuttavat aukioloaikoja enemmän myymälän sijainti, sen ulkopuolinen ympäristö ja asiakaskunta.

Aukioloaikojen vapautumisen ei odoteta aiheuttavan olennaisia muutoksia lasten vuorohoidon tarpeeseen, koska tarve ei merkittävästi lisääntynyt aiemmankaan aukiolon laajennuksen jälkeen.

Pienyrittäjän oikeus viikoittaiseen vapaapäivään

Aukioloaikalaissa säädetty elinkeinonharjoittajan oikeus pitää kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä sijaitseva liikkeensä suljettuna yhtenä päivänä viikossa siirrettäisiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin.

Säännöksen säilyttäminen on pienyrittäjien kannalta tärkeää, koska vapaapäivän puute heikentäisi heidän jaksamistaan. Liikkeen auki pitäminen sunnuntaisin on myös ollut pienyrittäjille pääosin kannattamatonta.

Lakien voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.